

det samme medieindhold en større gennemtrængningsgrad. Efter at medieforskningen i flere år har talt om mediekonvergens, er et af de markante træk ved dagens mediekommunikation at den begår sig tværmedialt: tv spiller sammen med internet og mobiltelefon osv. Som en antologi, der bidrager til en medievidenskab i bevægelse, er det oplagt at *Moving Media Studies* bidrager til udforskningen også på dette felt.

*Kjetil Sandvik, adjunkt,
Afdeling for Film- og Medievidenskab,
Københavns Universitet*

Rikke Schubart: Super Bitches and Action Babes: The Female Hero in Popular Cinema, 1970-2006, McFarland & Company, 2007

Alene fotografiet på forsiden af bogen *Super Bitches and Action Babes: The Female Hero in Popular Cinema, 1970-2006* er et studie værd. Her ses Pamela Anderson, i rollen som Barbara Kopetski i filmen *Barb Wire* (1996), kørende på en sej, sort motorcykel. Hun bærer naturligvis ikke hjelm, så det lange, platinblonde og viltre hår står umanerligt godt til den kraftige makeup og hendes åbentstående læderjakke, der afslører en corsage, hvor en pæn procentdel af et par velløftede bryster blottes. Looket fuldendes af sorte, lårlange latexstøvler med tårnhøje hæle.

Barbara Kopetski repræsenterer dominatrixen, en af de fem arketyper af (oversete) kvindelige helte, som Rikke Schubart tager under kærlig behandling i sin tankevækkende, oplysende og underholdende undersøgelse af populærfilmens brug af kvindelige helte gennem mere end 30 år. Det understreges i bogen, at der er tale om kvindelige helte og ikke heltinder, idet kvindelige helte er kvinder, der træder ind i mændenes verden og spiller helten i det, vi typisk opfatter som maskuline genrer, eksempelvis actionfilm, krigsfilm og science fiction. Der er altså tale om aktive, dødbringende damer og ikke opofrende eller hendånende kvinder.

Førnævnte fotografi af Pamela Anderson eksponerer imidlertid et centralt dilemma i forhold til den kvindelige helt, nemlig hvorvidt hun er et seksuelt objekt (for de *er* jo altid smukke og sexede), eller hun er et erotisk, aggressiv/hævrende subjekt. Fra et feministisk perspektiv kan hun således opfattes som et offer for patriarkatet, mens hun fra et

postfeministisk perspektiv repræsenterer kvindelig agens. Hvordan tilskueren vælger at opfatte dem, er imidlertid en helt anden sag, som bogen forholder sig upartisk overfor. I stedet pointerer Rikke Schubart den kvindelige helts status som 'in-between', altså som en karakter, der befinder sig imellem de traditionelle poler: mand/kvinde, aktiv/passiv.

Det er altså den kvindelige helts flertydige rolle, Rikke Schubart eftersporer blandt sorte super-bitches, modige amazoner, kinesiske hårdt sparkende kvinder, smukke professionelle samurai-kvinder, hævnerrige døtre, hysteriske jomfruer, onde mødre og dræbelystne brude. Bogen beskriver den kvindelige helts udvikling og forandring kronologisk, men gennemgående er udforskningen af den flertydige *in-betweenness*, der præger samtlige af bogens vilde kvinder.

Bogen er struktureret i fem dele, der indledes med en indsigtsgivende introduktion, hvor Rikke Schubart inddeler kvindehelten i fem arketyper, der ikke skal forstås i mytologisk forstand, men opstår gennem masserepetition. Den første type er den allerede nævnte herskerindetype, dominatrixen, der forbindes med pornografi, sadomasochisme og kapitalisme. Hun er en slags sadistisk femme fatale, der til tider bogstaveligt talt kastrerer manden – og ikke uden triumf. Den anden type er voldtægtshævneren, der dræber den eller de mænd, der voldtog hende. Voldtægten disciplinerer hende ikke, men får hende til at flippe ud og transformerer hende fra pæn pige til aggressiv dræber. Den tredje type er moderen, der ønsker at være i mandens sted, hvorfor hun fravælger sin familie. Hun vælger jobbet, karrieren, og bevæger sig ind i en maskulin diskurs, der integreres i hendes modernatur. Den fjerde type er datteren, der i 90'erne kommer til syne som den kvindelige helt, der er oplært af sin far eller af andre mænd: Hun uddannes og trænes og udvikler sig fra f.eks. vrage til sofistikeret dræbermaskine. Luc Bessons *Nikita* (1990) er prototypen. Den femte type er amazonen, den militante, uafhængige kvindekriger. Androgyn, aggressiv og erotisk på én gang, mens hun voldtager, kastrerer og dræber mænd. Amazonen findes som de andre arketyper i forskellige grader, men kan eksempelvis studeres i en film som *G.I. Jane* (1997) med Demi Moore, der frivilligt rager sit hår af for at bevise, at hun er 'en af drengene' i militærets rå og mandsdominerede træningsforløb.

Rikke Schubarts inddeling plæderer ikke for en skarp adskillelse mellem de fem arketyper i praksis, men insisterer på en vis overlappning, hvor en skuespiller som Uma Thurman i *Kill Bill 1* og *Kill*

Bill 2 formår at repræsentere ikke mindre end alle fem arketyper i en og samme person. Inddelingen giver overblik og god mening – ikke mindst i forhold til at diskutere de forskellige typer ud fra eksisterende og kommende kvindehelte, hvis man skulle risikere at støde på dem.

Introduktionens andet vægtige tema er diskussionen af kvindeheltens flertydige position og rolle, både i filmenes univers og i forhold til de signaler, denne rolle udsender. Nutidens uafhængige kvindelige helt er et barn af feminismen, men må ifølge Rikke Schubart ikke læses som afslutningen eller løsningen på feminismen. Ganske vist gør den kvindelige helt på den ene side op med kønsrollerne, men på den anden side er hun ene, isoleret, anormal. Kønsrollemønstret brydes, men bekræftes samtidig.

Introduktionen er på mange måder bogens mest givende afsnit, fordi diskussionen mellem det feministiske og postfeministiske blik tilbyder en spændende optik at betragte den kvindelige helt igennem. Denne optik bruges hele bogen igennem og bringer vedvarende frugtbare diskussioner og analyser, fordi tilgangen er flersidig, åben for et *både-og*, et *in-between*, der aldrig lader ensidige smagsdomme reducere den kvindelige helt til *enten* passiv bimbo *eller* aggressiv dræbermaskine.

Resten af bogen er inddelt i fire dele, hvor første del bærer titlen “The Rise against Men”. Heri studeres den første, den største og den slemmeste, *the Godmother of them all*: Pam Grier. Fra denne smukke slumdrønning og narkobekæmper går turen til den reneste form af dominatrixen: *Ilsa, She-Wolf of the SS* (1974). Afsnittet afsluttes med introduktionen til en ny type kvindehelt: Voldtægtshævneren, der transformerer sig fra pæn pige og uskyldigt offer til grusom hævner.

Andel del tager fat i de i Vesten knap så kendte japanske og kinesiske kvindelige helte, eksempelvis den japanske drønning af kultfilm, Meiko Kaji, der er for japansk film, hvad Pam Grier var for amerikansk film. Særligt Hong Kong har produceret hundredvis af kvindehelte, men kun få af dem er kendte i Vesten.

Tredje del har titlen “Into the Action” og går i lag med Sigourney Weaver, der i Ridley Scotts *Alien*-serie repræsenterer den sårbare og dog ressourcerstærke kvinde, der formår at dræbe monstret for i de senere film at agere med Rambo’sk action for til sidst at leve i en sammensmeltning af monster, mor og menneske. Fra Moder-figuren trækkes der tråde til datter-figuren, nemlig datteren, der oplæres af far til at blive seriøst dødbringende. Kendte ek-

sempler er *Nikita* (1990), *Charlie’s Angels* (2000), Lara Croft-filmene og *Kill Bill: Vol. 1* (2003) og *Kill Bill: Vol. 2* (2004). Tredje del afsluttes med studier af amazonen, fra den græske amazone, eksemplificeret ved Brigitte Nielsen som Sonja i *Red Sonja* (1985), til den falliske, hårde amazone-kriger Grace Jones og den brynjedækkede (lesbiske?) Xena (Lucy Lawless).

I fjerde del er vi fremme ved nutidens “Age of Ambivalence” med kvindelige krigshelte som Demi Moore i *G.I. Jane* (1997). Kvinderne fremstår i 90’erne og 00’erne endnu mere aktive og komplekse med typer som supermodellen Milla Jovovich, der herhjemme er kendt fra bl.a. *Det femte element* (1997), *Jeanne d’Arc* (1999) og *Resident Evil* (2002). Med sit drengede udseende og androgyn krop regerer hun i rollen som hysterisk og mentalt ustabil (?) på grænsen til det anorektiske og syge, hvilket kan ses i relation til modebranchens celebration af heroin-chick-looket. Andre af nutidens kvindelige helte er den computerspilsbaserede Lara Croft og Tarantinos behårde Beatrix (Uma Thurman).

Efter hvert afsnit i de enkelte dele af bogen er der en selektiv filmografi til den enkelte skuespiller eller tema, en brugervenlig service, der kan tjene til oplysning og inspiration. Rikke Schubarts store viden om de kvindelige helte i populærfilmens regi bygger oven på hendes tidligere arbejder, blandt andre *I lyst og død: Fra Frankenstein til splatterfilm* (1993) og *Med vold og magt: Actionfilm fra Dirty Harry til The Matrix* (2002). Det er meget værd, at vi på dansk grund har en forsker, der tager de populære genrer alvorligt. Ikke mindst *de* kan fortælle os om vores tid og kultur. Må denne anmeldelse være en anbefaling: Læs bogen. Og se filmene.

Lisbeth Overgaard Nielsen, ekstern lektor, ph.d.,
Institut for Informations- og Medievidenskab,
Aarhus Universitet

Winni Johansen og Finn Frandsen:
Krisekommunikation – Når virksomhedens image og omdømme er truet,
Forlaget Samfundslitteratur, 2007

Forfatterne, der begge er fra Center for virksomhedskommunikation ved Handelshøjskolen Aarhus Universitet, betegner deres bog som et bidrag til krisologien. Bogen må, som forfatterne også